

ONLINE NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS ÜLÉS "Etikai szempontok az orvosi antropológiában" (videokonferencia: Moszkva - Budapest)

Az Orosz Tudományos Akadémia Néprajzi Intézetében működő Orvosi Antropológiai Kutatóközpont 2012. október 25-én tartotta hagyományos őszi képzését az Akadémia Filozófiai Intézet más akadémiai intézetekkel és több moszkvai egyetemmel együtt rendezett éves nemzetközi konferenciájának részeként, a következő címmel: *A biológia és orvostudomány filozófiai problémái: Szabadság és felelősség*. Az orvosi antropológiai szekció résztvevői a konvencionális gyógyászattal és az integrált egészségügyi rendszerekkel kapcsolatos orvosi antropológiai kérdésekkel foglalkoztak interdiszciplináris megközelítésben. A konferencia keretében került sor az online nemzetközi eszmecsere *Etikai megfontolások az orvosi antropológiában* címmel.

Az akadémiák közötti kétoldalú nemzetközi egyezmény keretében hosszú idő óta folyamatos élő tudományos párbeszéd folyik a magyar és oroszországi néprajztudósok között. Az egyezmény legutóbbi szakaszában a magyar fél több alkalommal is részt vett az oroszországi tudományos rendezvényeken, illetve jelenleg is folyik egy közös angol-orosz nyelvű tanulmánykötet előkészítése.

Ezúttal a több évtizedes kétoldalú kapcsolat történetében először utazás és személyes fizikai jelenlét nélkül, virtuális formában sikerült megvalósítani a nemzetközi konferencián való részvételünket. Az online tanácskozás egyik helyszíne Moszkvában az Állami Orvosi Egyetem, a másik Budapesten az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Néprajzi Intézete volt. A magyar oldalon Juhász Katalin (MTA BTK Néprajztudományi Intézet), orosz részről V.I. Haritonova (OTK Néprajzi Intézet) és az esemény ötletgazdája, V.I. Mojszejev (OTK Filozófiai Intézet) vezették a tanácskozást. A résztvevők mindkét oldalról három előadást hallgathattak meg, amelyek mindegyikét megvitatták.

Az ülésen olyan etikai problémákat foglalmaztak meg, amelyek orvosi-antropológiai szempontból a tanulmányozhatók. A három magyar kutató előadásai közül kettő kapcsolódott a szibériai népek kulturális és vallási hagyományaihoz. Mindkét beszámolóhoz sok kérdés és észrevétel hangzott el az orosz oldalon.



Somfai Kara Dávid (MTA BTK Néprajztudományi Intézet) *Betegségmegelőzés és egészségmegőrzés a szellemekkel való kapcsolat szabályozása révén (a szibériai török népek körében végzett terepmunka alapján)* című előadásában saját izgalmas Altáj-i néprajzi tereptapasztalatait osztotta meg a hallgatósággal. A legutóbbi állapotokat tükröző feljegyzések a természeti szellemekkel kapcsolatos élő hagyományról, és arról az élő hitről tanúskodnak, amelynek értelmében az egyén jólléte és egészségi állapota éppen ezektől a szellemektől függ. A felszólaló hangsúlyozta, hogy az ember és a szellemek közötti viszonyt szabályozó rituális etikett természetesen módon biztosítja az emberi életerő egyensúlyának megtartását és az egészség megőrzését.

Az orosz hantik hagyományos testi higiénijának és betegségmegelőzésének etikai aspektusai-ról beszélt előadásában Ruttkai Eszter (nyelvész-néprajzkutató, Reguly Antal Múzeum). Az előadó éveket töltött a hantik között, kultúrájukat tanulmányozva, s időközben családi szálak is az említett népcso-

porthoz kötötték. Prezentációjában egyedülálló terepi megfigyeléseiből kiindulva elsősorban a női intim higiénéjével kapcsolatban felmerülő etikai kérdésekkel foglalkozott. Azt mutatta meg, hogyan befolyásolják még a mai modern, városi körülmények között élő nők viselkedését is a hagyományos hanti etikai-vallási szokások, közösségi normák.



A harmadik magyar előadásban Juhász Katalin – részben kapcsolódva Ruttkai Eszter témájához – a testi tisztaság / személyi higiéné fogalmának kultúrák, illetve társadalmi csoportok, nemzetiségek közötti különbségeiről beszélt, illetve arról, hogy ezek a különbségek, illetve a személyi higiéné szabályainak megváltozása milyen (bio)etikai problémákat vethetnek fel. Az előadás két ilyen problémát érintett. Az emberi méltóság folyamatos megsértése folyt Magyarországon 1940 és 1985 között a telepített cigány lakosság rendszeres erőszakos fertőtlenítése és fürdetése során, amelyet az előadó Bernáth Péter és Polyák Laura kutatásai alapján mutatott be. A természeti környezet sérül a tisztálkodáshoz és testápoláshoz, szépitkezéshez használt egyre többféle mesterségesen előállított kémiai szer mennyiségi növekedésével: minél tisztább lesz az ember, annál szennyezettebbé válik a természet. Juhász Katalin hangsúlyozta, hogy a döntéshozóknak éppen az ilyen jellegű problémák megoldásához érdemes lenne figyelembe venniük a társadalomtudományok felhalmozott ismereteit és szakértelmét is.



Az orosz fél három előadása az orvosi etika, a szabadság és a felelősség kérdésével foglalkozott a hagyományos és nem hagyományos orvoslás szakértői tevékenységében, illetve a kormány és az egészségügyi szakemberek kapcsolatában.

Az első előadást E. O Propisnova (OTA, Moszkvai Néprajzi Intézet) tartotta a következő címmel: "A hagyományos orvoslás Oroszországban: meghatározott-e a felelősség mértéke?" Az előadás a modern orosz társadalomnak az Oroszországban gyorsan terjedő hagyományos keleti orvoslással kapcsolatos aktuális problémáival foglalkozott. A különféle kínai, tibeti, koreai és más gyógymódok szaporodó klinikái és az Ázsia különböző országaiból (Kína, Mongólia, Vietnam, stb.) származó „maszek” gyógyítók az orosz polgárok számára nem mindig garantálnak megfelelő minőségű ellátást, s maguk a specialisták sem rendelkeznek mindig a felsőfokú orvosi végzettségnek megfelelő

képzettséggel. Ezeknek a specialistáknak a minősítése Oroszországban egyelőre nem történt meg hivatalosan. A hivatalos minősítési rendszer, a felelősség mértékének megállapítása az egyik legégetőbb megoldásra váró probléma a komplementer és alternatív gyógyászat területén Oroszországban. O.I. Kosuhin, E. H. Barinov és N. E. Dobrovolskaya (Moszkvai Állami Orvosi Egyetem, Törvényszéki Orvosszakértői és Orvosi Jogi Tanszék) előadásukban a kollektív kutatásukról számoltak be, amelynek témája: "Konfliktusok az orvosok és a betegek között a szovjethatalom első éveiben". Tanulmányukban a korabeli ügyeket elemezve, a szerzők összehasonlították a forradalom előtti (1877-1917) és az 1920-as évek-beli helyzetet. A figyelmet azokra az 1920-as évek második felében meglehetősen gyakori orvosgyilkosságokra irányították, melyeket a kezelés során elhunyt betegek hozzátartozói, vagy a bánásmóddal elégedetlen páciensek követtek el. Elemzésük tanulságait a modern viszonyokra vonatkoztatva egy fontos kérdéseket fogalmaztak meg a jelenkori állami igazságszolgáltatás vertikális központi irányítási rendszerével kapcsolatban.



Az ülés hatodik előadása az asszisztált reprodukciós technológiák etikai problémáit érintette. A. S. Kurlenkova (OTA, Moszkvai Néprajzi Intézet) egy ideig egy moszkvai meddségi klinikán dolgozott, és az ott szerzett közvetlen tapasztalataiból kiindulva az asszisztált reprodukciós technológiák (lombikbébi-program) helyzete kapcsán az emberi részek (sperma, petesejt, őssejt) felhasználásával kapcsolatban számos problémát jelölt meg, amelyek megoldásához körültekintő multidiszciplináris (beleértve az etikait is) vizsgálatra van szükség. Felhívta a figyelmet arra, hogy azonnali, hosszú távú kutatásra van szükség a betegek, az asszisztált reprodukciós technikai úton fogant és született gyermekek, a petesejt- és spermadonorok, valamint a béranyák körében. Csak az ilyen tanulmányok tudják felmérni azokat az orvosi, pszichológiai, társadalmi-kulturális hatásokat, amelyek ismerete elengedhetetlen a jelenlegi oroszországi szabályozások megfelelő javítása érdekében ezen a területen.



Az első orosz-magyar néprajzi videokonferencia mindegyik előadása nagy érdeklődést keltett és számos kérdés fogalmazódott meg mind az orosz, mind a magyar oldalon. Az előadások szerkesztett változata a moszkvai Printberry kiadónál V.I. Mojszejev professzor szerkesztésében a közeljövőben megjelennek a konferencia többi szekciójának előadásaival együtt.

Juhász Katalin – V. I. Haritonova